

Anna Będkowska¹⁾

AGH Akademia Górniczo-Hutnicza im. Stanisława Staszica w Krakowie,

Wydział Geologii, Geofizyki i Ochrony Środowiska, Katedra Surowców Energetycznych

Uwarunkowania prawne eksploatacji mikroinstalacji fotowoltaicznych w Polsce po 1 lipca 2016 roku

Legal conditions for the operation of photovoltaic microinstallations in Poland after July 1, 2016

Fotowoltaika jest obecna na polskim rynku energetycznym od niespełna kilku lat. Jeszcze w 2010 roku w Polsce nie było instalacji fotowoltaicznych pracujących na potrzeby użytkowe. Pracujące wówczas nieliczne instalacje służyły jedynie celom naukowym i badawczym. Ostatnie sześć lat to dla fotowoltaiki w Polsce okres dynamicznego przyrostu mocy zainstalowanych, jak i zmian w prawie.

Pierwsze instalacje pojawiły się w Polsce w 2011 roku. Moc zainstalowana w całym kraju w fotowoltaice wynosiła wówczas ok. 1,1 MW. Dopiero w 2013 roku zauważalnie wzrosła moc i liczba przyłączanych do sieci mikroinstalacji fotowoltaicznych, czyli tych produkujących energię na potrzeby małych przedsiębiorstw czy gospodarstw domowych. Ich moc wynosiła w 2013 roku 0,2 MW, a łącznie z większymi instalacjami moc zainstalowana w fotowoltaice nie przekraczała jeszcze 2 MW („Raport: Rozwój polskiego rynku fotowoltaicznego w latach 2010-2020” POLSKA PV, Kraków 2016). Do dnia dzisiejszego rekordowym rokiem w kwestii wzrostu mocy i liczby przyłączanych do sieci mikroinstalacji był rok 2015. Według danych, podawanych przez Operatorów Sieci Dystrybucyjnej w sprawozdaniach do Urzędu Regulacji Energii, przyłączono wtedy do sieci mikroinstalacje fotowoltaiczne o łącznej mocy ok. 24 MW. Ilościowo odpowiada to 4217 mikroinstalacjom – według oficjalnych danych Urzędu Regulacji Energetyki. Dla porównania, w 2014 roku przyłączono do sieci 574 mikroinstalacje.

Wzrost zainteresowania instalacjami fotowoltaicznymi wśród odbiorców końcowych wynikał przede wszystkim z projektów Ustawy o odnawialnych źródłach energii. Decydenci, obserwując rynki zachodnie, starali się wypracować atrakcyjny system wsparcia dla inwestorów, którzy podejmą się inwestycji w systemy oparte na odnawialnych źródłach energii. Wsparcie wydawało się konieczne do popularyzacji fotowoltaiki, ze względu na to, że wchodząca na polski rynek technologia była droga. Duże ożywienie na

rynku wywołała Ustawa z dnia 20 lutego 2015 r. o odnawialnych źródłach energii, proponująca taryfy gwarantowane dla właścicieli najmniejszych systemów. Zgodnie z projektem, właściciele systemów opartych na OZE zyskaliby gwarancję zakupu wyprodukowanej przez ich instalację energii elektrycznej. Do zakupu zobligowany był sprzedawca zobowiązany, a okres umowy wynosił 15 lat. Dla instalacji bazujących na energii promieniowania słonecznego o mocy do 3 kW stawka za 1 kWh energii wynosić miała 0,75 zł. Dla nieco większych instalacji o mocy w przedziale 3-10 kW, stawka za 1 kWh energii wynosić miała 0,65 zł. Przeliczając koszty związane z zakupem energii z sieci i zyski związane z możliwością sprzedaży energii do sieci, bardziej opłacalne byłoby dla inwestora sprzedawanie wyprodukowanej energii drożej, a kupowanie jej taniej z sieci.

Zgodnie z zapisami Ustawy z dnia 20 lutego 2015 r., stawki gwarantowane miały obowiązywać od 1 stycznia 2016 r. Nadzieje przyszłych inwestorów rozwiane zostały Ustawą z dnia 31 grudnia 2015 r. o zmianie ustawy o odnawialnych źródłach energii oraz ustawy – Prawo Energetyczne. Zgodnie z zapisami tej Ustawy, termin wejścia w życie przepisów dotyczących taryf gwarantowanych został odsunięty w czasie. W pierwszej połowie 2016 roku trwały w Sejmie intensywne prace nad kolejną nowelizacją Ustawy, która w wersji ostatecznej z dnia 22 czerwca 2016 roku weszła w życie z dniem 1 lipca 2016 r.

Obowiązujący w Polsce akt prawny dotyczący rynku odnawialnych źródeł energii

Podstawowym dokumentem regulującym zasady funkcjonowania systemów opartych na odnawialnych źródłach energii w Polsce jest Ustawa z dnia 22 czerwca 2016 r. o zmianie ustawy o odnawialnych źródłach energii oraz niektórych innych ustaw, obowiązująca od 1 lipca 2016 r. Ustawa w głównej mierze dotyczy instalacji służących do produkcji energii elektrycznej

¹⁾ e-mail: bedkowska.anna2802@gmail.com

i reguluje zasady rynkowe obrotu energią elektryczną pochodzącą z odnawialnych źródeł energii. Najważniejszym podziałem w niniejszej ustawie jest podział instalacji ze względu na moc. Ze względu na to właśnie kryterium ustanowiono formy wsparcia i zasady funkcjonowania na rynku.

Rodzaje instalacji według Ustawy z dnia 22 czerwca 2016 r. o zmianie ustawy o odnawialnych źródłach energii

Instalacje o mocy do 40 kW to mikroinstalacje. Małe instalacje to instalacje, których moc zawiera się w przedziale 40-200 kW, a instalacje o mocy powyżej 200 kW to instalacje przemysłowe. Ze względu na system wsparcia oferowany w ustawie o OZE instalacje przemysłowe i mikroinstalacje są traktowane całkiem odmiennie. Mikroinstalacje podlegają pod system tzw. opustów (pod warunkiem, że produkują energię elektryczną jedynie z odnawialnego źródła energii, na cele inne niż związane z działalnością gospodarczą prowadzoną przez właściciela). Pozostałe instalacje podlegają od 1 lipca 2016 r. pod system aukcyjny, który dodatkowo wyróżnia instalacje o mocy poniżej 1 MW i powyżej 1 MW, dla których to aukcje przeprowadzane będą oddzielnie.

Ustawa reguluje przepisy dotyczące instalacji sieciowych, czyli tych, które współpracują z siecią elektroenergetyczną (mogą z niej pobierać i oddawać do niej energię).

Obowiązujące zasady rozliczeń z produkowanej energii dla mikroinstalacji

Ustawa z dnia 22 czerwca 2016 r. o zmianie ustawy o odnawialnych źródłach energii oraz niektórych innych ustaw dzieli inwestorów na prosumentów i przedsiębiorców.

Prosument to według zapisów Ustawy „odbiorca końcowy dokonujący zakupu energii elektrycznej na podstawie umowy kompleksowej, wytwarzający energię elektryczną wyłącznie z odnawialnych źródeł energii w mikroinstalacji w celu jej zużycia na potrzeby własne, niezwiązane z wykonywaną działalnością gospodarczą regulowaną Ustawą z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (Dz. U. z 2015 r. poz. 584, z późn. zm.2)”. Moc instalacji, która w świetle noweli może być uznana za prosumencką nie może przekraczać 40 kW.

Interpretacja powyższego zapisu wskazuje na to, że inwestor prowadzący działalność gospodarczą nie może być prosumentem, jeśli instalacja zostanie zamontowana na budynku, w którym zarejestrowana jest działalność gospodarcza. Jeśli inwestor prowadzi działalność gospodarczą, lecz instalacja zlokalizowana jest na budynku prywatnym, instalacja jest uznana za prosumencką, a inwestor może korzystać z przywilejów prosumenta.

Jeśli instalacja spełnia wymóg mocy dopuszczalnej, czyli nie przekracza 40 kW, ale produkuje energię na potrzeby prowadzonej działalności gospodarczej, to jej właściciel może sprzedać nadwyżki produkowanej energii, lecz po relatywnie niskiej cenie. Cena, po której można sprzedać energię jest równa średniej cenie czarnej energii na rynku konkurencyjnym, która ogłoszona jest przez Prezesa Urzędu Regulacji Energetyki.

Sieć elektroenergetyczna magazynem energii dla prosumentów – system opustów

Przyłączając instalację do sieci elektroenergetycznej prosument zyskuje możliwość wykorzystania sieci jako magazynu energii. Może w niej zmagazynować tę część energii, którą wyprodukował i nie zdołał skonsumentować w czasie rzeczywistym. W okresie kiedy zapotrzebowanie na energię występuje, ale instalacja prosumencka nie produkuje energii elektrycznej (np. w godzinach nocnych lub zimą) zmagazynowaną w sieci energię prosument może odebrać. Rozliczenia energii dokonuje sprzedawca energii elektrycznej na podstawie umowy kompleksowej. Zasady rozliczeń określa Art. 4 pkt. 1 Ustawy z dnia 22 czerwca 2016 r. o zmianie ustawy o odnawialnych źródłach energii: „Sprzedawca dokonuje rozliczenia ilości energii elektrycznej wprowadzonej przez prosumenta do sieci elektroenergetycznej wobec ilości energii elektrycznej pobranej z tej sieci w stosunku ilościowym 1 do 0,7 z wyjątkiem mikroinstalacji o łącznej mocy zainstalowanej elektrycznej nie większej niż 10 kW, dla których ten stosunek ilościowy wynosi 1 do 0,8”.

Zapis ten oznacza, że jeśli instalacja ma moc do 10 kW, to prosument może odebrać bezpłatnie 80% wprowadzonej do sieci ilości energii, a jeśli moc instalacji zawiera się w przedziale 10-40 kW, prosument może odebrać 70% energii wprowadzonej do sieci.

Dalsze zapisy Ustawy precyzują również okres rozliczeń: „Rozliczeniu podlega energia elektryczna wprowadzona do sieci nie wcześniej niż na 365 dni przed dniem dokonania odczytu rozliczeniowego w bieżącym okresie rozliczeniowym. Jako datę wprowadzenia energii elektrycznej do sieci w danym okresie rozliczeniowym przyjmuje się datę odczytu rozliczeniowego, na podstawie którego określana jest ilość energii elektrycznej wprowadzonej w całym okresie rozliczeniowym”.

Prosument jest więc rozliczany w skali roku, niezależnie od okresu rozliczeniowego, który zakłada umowa kompleksowa ze sprzedawcą energii, nawet jeśli umowa kompleksowa jest krótsza niż jeden rok. Jak wynika z informacji podanych przez Stowarzyszenie Branży Fotowoltaicznej Polska PV, pochodzących bezpośrednio z Ministerstwa Energii, jako datę rozpoczęcia wprowadzania energii elektrycznej do sieci w danym okresie rozliczeniowym przyjmowana jest data pierwszego odczytu. Oznacza to, że nadwyżki energii wprowadzone do sieci w okresie letnim mogą zostać skonsumentowane w zimie i podlegają pod ten sam okres rozliczeniowy. Co istotne, na mocy przepisów Ustawy prosument nie jest zobowiązany ponieść dodatkowo kosztów dystrybucji i przesyłu bilansowanej energii.

Taki sposób rozliczeń oraz udostępnienie sieci elektroenergetycznej jako magazynu energii zmienia dotychczasowe postrzeganie przydatności źródeł energii bazujących na odnawialnych źródłach energii i nosi nazwę systemu opustów. System opustów zachęca prosumentów do wykorzystywania wyprodukowanej energii we własnym gospodarstwie. Im więcej energii skonsumentuje budynek w czasie rzeczywistym – w momencie produkcji, tym mniej odda do sieci. Uwzględniając współczynniki rozliczeniowe 1:0,8 i 1:0,7, im mniej energii oddane zostanie do sieci, tym efektywniej energia zostanie wykorzystana, z punktu widzenia prosumenta. Aby jak najwięcej energii konsumować należy przede wszystkim zmienić zasady zarządzania energią w obiekcie i dostosować konsumpcję do produkcji energii. Jak

szacuje Stowarzyszenie Branży Fotowoltaicznej POLSKA PV, Polacy konsumują nieco ponad 11% wyprodukowanej przez systemy fotowoltaiczne energii, a to nie jest zbyt korzystny bilans w porównaniu z innymi krajami europejskimi.

Sieć, jako magazyn energii jest jednak dużo efektywniejszym energetycznie jak i ekonomicznie rozwiązaniem, w porównaniu z tradycyjnymi akumulatorami energii. Po pierwsze, taki sposób magazynowania energii nie generuje tak istotnych strat, jakie są ponoszone w przypadku magazynowania energii elektrycznej w typowym akumulatorach. Po drugie, za udostępnienie sieci jako magazynu prosument nie ponosi dodatkowych opłat. Rekompensatą dla zakładu energetycznego jest energia, która pozostaje w sieci. Po trzecie, energia jest dostępna w sieci przez cały czas, bez konieczności kontrolowania stanu jej naładowania i rozładowania. Jest to więc rozwiązanie dużo wygodniejsze i prostsze w konfiguracji.

Ułatwienia prawne związane z przyłączeniem mikroinstalacji fotowoltaicznej do sieci

Na podstawie analizy kluczowych dla inwestycji fotowoltaicznych aktów prawnych stwierdzono, że mikroinstalacje są systemami uprzywilejowanymi pod względem formalnoprawnym. Ustawodawcy zadbał o to, by zredukować dla prosumentów liczbę koniecznych do dopełnienia formalności. Inwestorzy nie są zobowiązani do posiadania pozwolenia na budowę. Na podstawie Prawa Budowlanego (Dz. U. z 2010 r. Nr 243, poz. 1623, z późn. zm.), a dokładnie na podstawie art. 29 ust. 2 pkt 15 w zw. z art. 30 ust. 1 Ustawy, pozwolenie na budowę oraz zgłoszenie nie jest wymagane w przypadku wykonywania robót budowlanych polegających na instalowaniu urządzeń na obiektach budowlanych. Jak informuje dalej Prawo Budowlane, wyjątek stanowi instalowanie na obiektach budowlanych urządzeń o wysokości powyżej 3 m, co nie dotyczy instalacji fotowoltaicznych. Art. 29 ust. 2 pkt 16 w zw. z art. 30 ust. 1 Ustawy – Prawo Budowlane informuje również, że pozwolenia na budowę nie wymagają wolno stojące instalacje z kolektorami słonecznymi. Co prawda zapis ten dotyczy instalacji do przygotowania ciepłej wody użytkowej, jednak często odnoszony jest również do instalacji fotowoltaicznych. Na jego podstawie mikroinstalacje fotowoltaiczne zlokalizowane na gruncie również nie wymagają pozwolenia na budowę.

Na podstawie Art. 7 pkt 8 ust 3-b Ustawy Prawo Energetyczne za przyłączenie mikroinstalacji do sieci nie pobiera się od inwestora opłaty. Prawo Energetyczne informuje również, że mikroinstalacje przyłącza się do sieci elektroenergetycznej jedynie na podstawie zgłoszenia. Ma to miejsce w sytuacji, gdy zgodnie z Art. 8d „*podmiot ubiegający się o przyłączenie mikroinstalacji do sieci dystrybucyjnej jest przyłączony do sieci jako odbiorca końcowy, a moc zainstalowana mikroinstalacji, o przyłączenie której ubiega się ten podmiot, nie jest większa niż określona w wydanych warunkach przyłączenia*”. Na podstawie analizy powyższego artykułu, jeżeli moc planowanej instalacji nie przekracza mocy zamówionej danego obiektu, przyłączenie do sieci odbywa się jedynie na zasadzie zgłoszenia do zakładu energetycznego. W innym przypadku wymagane jest wystąpienie o warunki przyłączenia.

Prosument nie musi posiadać również koncesji na wytwarzanie energii elektrycznej. Wynika to bezpośrednio z art. 46 ust. 1 pkt. 3 Ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej. Artykuł ten mówi o tym, że „*uzyskanie koncesji wymaga wykonywania działalności gospodarczej w zakresie: (...) wytwarzania, przetwarzania magazynowania, przesyłania, dystrybucji i obrotu paliwami i energią*.” Co więcej, w myśl Ustawy o odnawialnych źródłach energii, działalność prosumencka nie może być związana z prowadzeniem działalności gospodarczej.

Procedury środowiskowe i regulujące je akty prawne nie kwalifikują instalacji wykorzystujących energię słoneczną do produkcji prądu elektrycznego jako instalacji mogących znacząco oddziaływać na środowisko. Zapisy, które określa Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 9 listopada 2010 r. w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko (Dz. U. z dnia 12 listopada 2010 r.), które w pewnych specyficznych warunkach mogą obejmować zakresem instalacje fotowoltaiczne, dotyczą jednak instalacji wielkopowierzchniowych o powierzchni powyżej 0,5 ha. Nie ma ono zatem zastosowania do mikroinstalacji. Na tej podstawie, dla mikroinstalacji nie jest konieczne uzyskiwanie decyzji środowiskowych.

Proces przyłączenia mikroinstalacji do sieci

Proces przyłączenia mikroinstalacji do sieci elektroenergetycznej powinien rozpocząć się od zgłoszenia instalacji do Operatora Sieci Dystrybucyjnej, czyli do przedsiębiorstwa energetycznego, które zajmuje się dystrybucją energii elektrycznej na terenie, na którym będzie pracować instalacja. Zgłoszenie odbywa się na zasadzie złożenia wniosku – osobiście przez inwestora lub przez jego pełnomocnika. Do wypełnienia wniosku konieczna jest wiedza na temat parametrów przyłączanej instalacji. Inwestor zobowiązany jest podać takie informacje, jak: rodzaj instalacji, moc instalacji, typy urządzeń.

Instalacja musi zostać wykonana lub odebrana przez odpowiednio wykwalifikowanego instalatora, którego podpis musi znajdować się na składanym wniosku. Z analizy wzorów wniosków do zgłoszenia przyłączenia mikroinstalacji do sieci elektroenergetycznej udostępnionych przez Operatorów Sieci Dystrybucyjnej wynika, że instalator powinien posiadać tytuł certyfikowanego instalatora mikroinstalacji OZE (na podstawie zapisów Ustawy o odnawialnych źródłach energii) lub być osobą uprawnioną do zajmowania się eksploatacją urządzeń, instalacji i sieci lub posiadać uprawnienia budowlane w specjalności instalacyjnej w zakresie sieci, instalacji i urządzeń elektrycznych i elektroenergetycznych. Do wniosku należy dołączyć odpowiednie załączniki w postaci: kart katalogowych i certyfikatów urządzeń w języku polskim, schemat jednokreskowy instalacji i pełnomocnictwo (jeśli wniosek składa osoba upoważniona przez inwestora). Kolejnym krokiem w przyłączeniu mikroinstalacji jest podpisanie z Operatorem Sieci Dystrybucyjnej umowy na świadczenie usług dystrybucji, co powinno zostać poprzedzone złożeniem stosownego wniosku. Ostatnią umową, którą prosument powinien podpisać jest umowa na sprzedaż energii. Na jej podstawie możliwe będzie rozliczenie na zasadzie opustów.

Podsumowanie

Dynamicznie rozwijający się sektor energetyki, jakim są mikroinstalacje fotowoltaiczne jest odpowiedzią społeczeństwa na coraz wyższe ceny energii elektrycznej oraz sposobem na uniezależnienie się od niestabilnych cen energii elektrycznej. Dzięki regulacjom prawnym, obowiązującym od 1 lipca 2016 r. na mocy Ustawy z dnia 22 czerwca 2016 r. o zmianie ustawy o odnawialnych źródłach energii, zmienia się model konsumpcji energii elektrycznej w gospodarstwach domowych. System opustów, zachęcając inwestorów do konsumowania energii elektrycznej bezpośrednio z instalacji fotowoltaicznej, nakłania ich do większej dbałości o gospodarkę energetyczną obiektu oraz do szukania coraz nowszych sposobów zarządzania energią w obiekcie. Liczne ułatwienia administracyjne zachęcają inwestorów do instalowania systemów fotowoltaicznych na swoich dachach, a programy dotacyjne znacznie poprawiają ekonomikę takich systemów.

PIŚMIENNICTWO

- [1] Raport „Rozwój polskiego rynku fotowoltaicznego w latach 2010-2020”, Stowarzyszenie Branży Fotowoltaicznej POLSKA PV, Kraków 2016.
- [2] Ustawa z dnia 20 lutego 2015 r. o odnawialnych źródłach energii.
- [3] Ustawa z dnia 31 grudnia 2015 roku o zmianie ustawy o odnawialnych źródłach energii oraz ustawy – Prawo Energetyczne.
- [4] Ustawa z dnia 22 czerwca 2016 r. o zmianie ustawy o odnawialnych źródłach energii oraz niektórych innych ustaw.
- [5] Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo Budowlane
- [6] Ustawa z dnia 10 kwietnia 1997 r. – Prawo Energetyczne.
- [7] Ustawa z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej.
- [8] Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 9 listopada 2010 r. w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko.
- [9] www.polskapv.pl

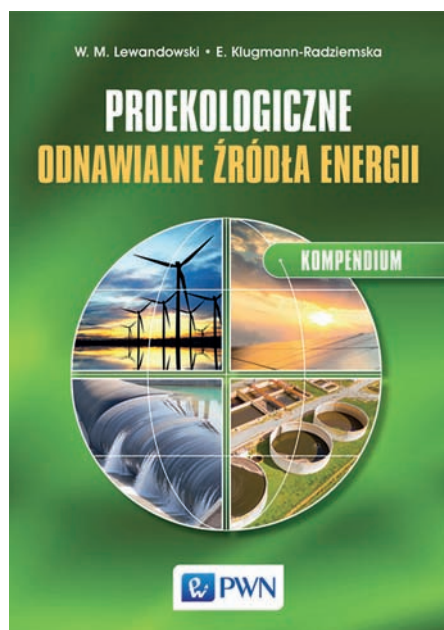

nowości PWN

„Proekologiczne odnawialne źródła energii. Kompendium”

Autorzy: **Witold M. Lewandowski, Ewa Klugmann-Radziemska**

ISBN: 978-83-01-19067-5, format: B5, objętość: 460 stron, Wydanie 1 (w PWN)

Książka – kompendium poświęcona jest odnawialnym źródłom energii, które są przyjazne środowisku. Publikacja charakteryzuje rodzaje tych energii oraz metody ich konwersji w energię ciepłą, elektryczną i mechaniczną.

Dedykowana jest wszystkim tym, którym bliska jest tematyka:

- ochrony środowiska,
- oszczędzania energii,
- ograniczania skażenia powietrza, wody i gleby,
- zrównoważonego rozwoju,
- dywersyfikacji energii,
- bezpieczeństwa energetycznego kraju.

Niniejsze kompendium poświęcone proekologicznym OZE obejmuje m.in. następującą tematykę:

- energii wody, wiatru, promieniowania słonecznego,
- pasywnych i aktywnych systemów wykorzystania energii słonecznej,
- energii geotermalnej,
- pomp ciepła,
- ogniw fotowoltaicznych i kolektorów słonecznych,
- biomasy, biopaliw i biogazu – i wielu innym.

Autorzy, profesorowie z Politechniki Gdańskiej, za główny temat książki przyjęli szeroko rozumianą ochronę środowiska, niszczonego przede wszystkim przez przemysł oparty na energetyce konwencjonalnej. Aby zahamować ten proces, niezbędne jest szerokie wykorzystanie energetyki odnawialnej.